

ZE ZEMĚ DO ZEMĚ

LESNÍ HŘBITOV VE ZLÍNĚ

GEDENKEN AN
ALLE KRIEGSOFFER
DESSER SCHICKSALLE
MAHMEN UNS ZUR
VERSÖHNUNG

NA VEČNOU PAMĚŤ
VŠEM OBĚTEM
VÁLEK
JEJICHŽ OSUDY
VABÁDAJÍ
K LISHŘENÍ

Hřbitovy jsou místem odrážejícím historii a kulturu okolního umění, odrážejícím výpovědi o zemřelých i žijících.

Tato publikace vznikla za cílem seznámit společnost s unikátním hřbitovem, s Lesním hřbitovem ve Zlíně, který je výjimečný nejen posledním místem odpočinku významných osobností historie, ale také svou formou, tedy spojením náhrobních míst a divokého smíšeného lesa, který postupně náhrobky přirozeně pohlcuje a v návštěvníkovi budí pocity klidu a přirozenosti.

Publikace čtenáře provází nejvýznamějšími hroby a seznamuje jej se strukturou tohoto hřbitova.

HISTORIE HŘBITOVA

V České republice máme mnoho hřbitovů začleněných do měst, většinou následkem urbanizace, kdy byly hřbitovy původně stojící na okraji města postupně zastavěny a obestavěny plánovanou výstavbou a rozšiřováním měst. Následkem ohraničení prostoru kolem hřbitovních zdí a jejich zástavbou vzniká problém nedostačujících kapacit a mnoho hřbitovů bývá stěhováno na nová místa.

Takovým příkladem je i Lesní hřbitov ve Zlíně, který se původně rozprostíral nad Kudlovským potokem jihovýchodně od hlavního zlínského náměstí a měl rozlohu 5 143 m². Následkem nedostatku kapacity hrobových míst byl původní hřbitov koncem 30. let 20. století přemístěn do prostor smíšeného březnického lesa. Projekt nového hřbitova byl realizován, stejně jako už více projektů ve Zlíně, architektem Františkem Lýdií Gahurou. Koncepce hřbitova byla ovlivňována mimo myšlenky F. L. Gahury a MUDr. Rudolfa Gerbece představami tehdejšího starosty města Tomáše Bati, který chtěl, aby byla realizace vizuálně blízká americkým hřbitovům a lesnímu hřbitovu v Boru u České Lípy z roku 1909.

To, co dělá lesní hřbitov tak unikátním, je prostupování přírody do samotných náhrobků, kdy jsou náhrobky a hroby přirozeně podmiňovány přírodním živlům. Plocha hřbitova je bohatě porostlá stromy a stromy jsou bohatě prorostlé hroby. Přírodní rozličnosti pak dává ráda mapa hřbitova, kdy jsou hroby, ač na první pohled často náhodně rozmístěny, rozčleněny do ploch po promyšlených polích a sekcích.

Původní myšlenkou nového Lesního hřbitova ve Zlíně bylo, aby byly hroby výtvarně na podobné úrovni, aby zde existovala jakási jednota a předcházelo se nevkusu. V dnešních dnech jsou zde k nalezení náhrobní desky staré několik měsíců, ale i desky staré staletí. Výtvarně se tedy moc neslučují, avšak vizuální různorodost je nakonec sjednocována přírodními prvky – mechem či popadaným listím.

KREMATORIUM

Budova krematoria se skládá ze tří hlavních objektů. Propojení zlínského hřbitova s přírodou se odráží také v samotném krematoriu, kdy je obřadní síň řešena částečně prosklenými stěnami, které pozůstalé při obřadu nechávají splynout s přírodou.

Důležitým prvkem budovy je také praktičnost, která se projevuje v zařízení pro posun rakve se šikmým odjezdem, v bytových jednotkách pro zaměstnance, ve dvou kremačních pecích, v kanceláři. To vše v jedné na pohled nijak velké budově, která se skládá z provozní části a obřadního areálu.

Komplex krematoria, jehož autorem je Jiří Čančík, se stal nadčasovou záležitostí a tak mnohé může překvapit, že byl vystavěn již v letech 1975–1977.

VSYPOVÁ LOUČKA

Vsyková loučka je místo, kde se lze rozloučit se zesnulým skrze vykopání malé jamky do zeminy a následně vsypáním popele do země.

Loučka realizovaná ateliérem Kosa je doplněna uměleckým sochařským objektem a parkově udržovaným trávníkem. Toto místo má díky své formě neomezenou kapacitu a svým charakterem je velmi šetrné k životnímu prostředí.

Vsyková loučka je alternativou pro pozůstalé, kteří preferují přírodní přirozené prostředí či osoby dbající na snižování ekologických stop.

HERMÍNA TÝRLOVÁ	7 / 578	1
-----------------	---------	---

* 11. 12. 1900 | † 3. 5. 1993

Výtvarnice, scénáristka a kolegyně Karla Zemana ve své době působící na Filmových ateliérech. Veřejnosti se do paměti nejvýrazněji zaryla skrze její originální zpracování dětských pohádek, jako byly Ferda mravenec, Vzpouora hraček, Pasáček vepřů a další.

Za své celoživotní dílo získala Hermína Týrlová roku 1971 titul Národní umělkyně. Celý svůj život prožila ve Zlíně, kterému společně se svou tvorbou byla oddána. A i přesto, že svou tvorbu věnovala nejmladším divákům, zemřela jako bezdětná.

Náhrobek Hermíny je svou formou řešen minimalisticky, obsahem obohacen o zlatou kresbu jedné z jejích pohádkových postav.

* 3. 11. 1963 | † 14. 2. 1990

Hokejista a nositel nejzvučnějšího jména extraligového HC Zlín. Luděkův zápal a láska k hokeji se mu staly osudnými, když roku 1990 zemřel po několika týdnech strávených v komatu následkem zranění v ligovém zápase v Košicích.

Na jeho počest byl pojmenován zlínský zimní stadion na Zimní stadion Ludka Čajky a jeho jméno je nesmazatelně spjata jak s hokejem, tak i s městem Zlín.

V den pohřbu se před zlínským stadionem sešly tisícové davy skládající se z nejméně fanoušků, spoluhráčů, trenérů, rodiny. Všichni mohli toho dne klást květiny k vystavené rakvi před vstupem do arény.

* 25. 10. 1908 | † 1. 5. 1984

Architekt, který se svými díly nezapomenutelně zapsal do historie Zlína společně s dalšími zvučnými jmény jako Gahura či Karfík. Mezi jeho nejvýraznější stavby patří například Zlínská poliklinika, Morýsovy domy či Věžové obytné domy se střešní terasou.

Většinu svého osobního i pracovního života strávil Drofa ve Zlíně, kde je pochován pod minimalistickým urnovým náhrobkem, který svým tvarem připomíná jednoduchou výškovou stavbu.

* 11. 6. 1910 | † 23. 12. 1969

Sochař, designér strojů, nástrojů a hraček, pedagog, jehož jméno znělo nejzvučněji ve firmě Baťa a Fatra Napajedla. Jeho otisk lze nalézt ve Zlíně, Bystřici pod Hostýnem, ale i dalších obcích Zlínského kraje, které zdobil plastikami a reliéfy na budovách. Je autorem sochy Koželuha, která je umístěna na náměstí Práce pod Hotelem Zlín.

Vytvořil také několik hřbitovních náhrobků na zlínském lesním hřbitově. Plastiky se objevují i na jeho vlastním náhrobku, které doplňují kvádrové svislé náhrobní kameny.

V současnosti je jeho hrob součástí tří náhrobních monumentů, které tvoří vizuálně příjemný celek.

Trantírkovi | Kuchaříkovi | Štěpánkovi | ...

Příjmení Trantírek pro vás může být povědomé, pokud jste alespoň trochu zběhlí ve zlínské architektuře. Toto příjmení nese nárožní funkcionalistický dům na náměstí Míru, který byl postaven Viktorem Jandáskem v letech 1939–1940. Dům byl vystavěn pro manžele Marii a Eduarda Trantírkovy, linii pohřbených Josefy a Eduarda Trantírkových.

V hrobce můžeme díky vodorovně položeným dlaždicím objevit další rodinné příslušníky rodu Kuchařík či Štěpánek. Mnoho nápisů již podlehl povětrnostním vlivům a tak lze nad jmény

pochovaných ve větším množství pouze polemizovat. Náhrobek rodiny Trantírkovy se stává nepřehlédnutelným svou monumentalitou a sedícími smutnicemi, které na hrob desítky let dohlížejí.

* 19. 4. 1946 | † 9. 3. 2014

Jedním z nenápadných, avšak originálně zpracovaných zastupitelů náhrobků po roce 2000 je na zlínském hřbitově náhrobek MUDr. Jiřího Bakaly, který patřil ke světově uznávaným expertům v oblasti nukleární medicíny. Působil jako přednosta oddělení nukleární medicíny Krajské nemocnice Tomáše Bati či v nemocnici v Kyjově.

Náhrobek je tvořen velmi minimalisticky, a to černým vodorovným náhrobním kamenem, který je doprovázen pěti kamennými klíny. Náhrobek zprvu zaujme čistou lesklou plochou černého kamene,

kteřá má praktické využití pro uložení smutečních květin či jiných objektů.

Obdivuhodným je také přístup k náhrobku, který je svou formou a rozlohou velmi skromný i přesto, že je určen osobě takové kapacity.

Nemalé množství náhrobků v této publikaci prezentuje poslední místa odpočinku velkých osobností. Paradoxně se však stává, že čím větší osobnost historie, tím menší náhrobek.

* 9. 7. 1905 | † 30. 8. 1979

Malíř, ilustrátor a reklamní grafik firmy Baťa. Mimo tvorbu reklamních plakátů na baťovskou obuv se věnoval také filmovým plakátům či ilustraci, především ilustraci cestopisů například L. M. Pařízka a A. Forejta.

Ilustrací obohatil i cestopisy velkých cestovatelů J. Hanzelky a M. Zikmunda, pro které vytvořil téměř 800 kreseb, grafik a linorytů.

Přikrylův náhrobek je řešen vodorovnou minimalistickou deskou, která nese ve zlatém plastickém zobrazení Přikrylův podpis.

* 10. 10. 1891 | † 15. 9. 1958

Český architekt a sochař, který se svými stavbami neomylně zapsal do zlínské historie a půdy. Nejvýraznějšími stavbami jsou Velké kino, Památník Tomáše Bati či jedna z jeho prvotin – zlínská radnice, ve které měl ve své době ateliér v podkrovních prostorách. Společně s Vladimírem Karfíkem byl zakladatelem zlínské urbanistické a funkcionalistické tradice.

Byl to právě Gahura, kdo přišel s architektonickým, pro Zlín typickým, konceptem monolitického železobetonového skeletu 6,15 × 6,15 m se sloupy kruhového průřezu a s výplní z režných cihel.

Tento spoluautor koncepce zlínského lesního hřbitova je na hřbitově prezentován jednoduchou náhrobní deskou segmentového tvaru, vodorovně položenou s minimalistickou typografií.

* 25. 10. 1900 | † 30. 12. 1972

Spisovatel, malíř a grafik.
Svatopluk Turek byl především
reklamním kreslířem a grafikem
firmy Baťa, ze které byl vyhozen.

Následně vydal roku 1933 román
Botostroj, ve kterém líčí svůj
negativní postoj k amerikanismu
a velmi negativně líčí osobu
Tomáše Bati. Román byl soudně
zakázán roku 1938 a znovu vydán
až po roce 1946.

Následně publikoval téměř
dvacet děl a roku 1960 mu byl
udělen titul Zasloužilý umělec.

Náhrobek Svatopluka Turka
nese klasickou vizuální formu
náhrobku po roce 1945, tedy
jednoduchý urnový vertikální
hrob realizovaný z umělého
leštěného kamene, ostrých
kolmých tvarů bez výrazných
náboženských motivů.

KAREL ZEMAN	6 / 12A	10
-------------	---------	----

* 3. 11. 1910 | † 5. 4. 1989

Režisér, scénárista a výtvarník působící na zlínských filmových ateliérech. Karla Zemana můžeme společně s Hermínou Týrlovou a Jiřím Trnkou považovat za zakladatele československého animovaného filmu.

Mezi jeho nezapomenutelná díla patří Král Lávra, Pohádky tisíce a jedné noci, Cesta do pravěku, Baron Prášil, Čarodějův učeň a mnoho dalších.

V roce 1970 mu byl udělen titul Národní umělec, který je uveden také na jeho skromném urnovém hrobě.

Anna Bařov * 3. 8. 1839 | † 22. 10. 1884

Antonín Bařa * 1. 8. 1844 | † 5. 9. 1905

Ludmila Bařov * 9. 11. 1857 | † 18. 11. 1939

Leopold Bařa * 15. 9. 1887 | † 1. 7. 1920

Marie Bařov * 11. 5. 1893 | † 7. 8. 1981

Nejnavštevovanjším msthem zlnskho hřbitova je jednoznačně „kolonie“ posledního msta odpočinku rodiny Bařovy.

Minimalisticky zpracovaný náhrobek rodičů a přibuznch T. Bati umsten vodorovn na zemi, tvořen z černého kamene a zlatého plastického psma, seznamuje diváka s rodinou T. Bati – matkou Annou, nevlastní matkou Ludmilou, otcem Antonínem, synem Tomášova bratra Antonína – Leopoldem a Marií – Leopoldovou

manželkou. Antonín Bařa starší byl otcem nejen Tomáše, Antonína a sestry Anny, které měl z prvního manželství s ženou Annou, ale také otcem Leopolda, Bohuslava, Jana Antonína, Jindřicha a Marie, které počal s druhou ženou Ludmilou.

Tomáš Baťa * 3. 4. 1876 | † 12. 7. 1932
 Marie Baťová * 22. 6. 1893 | † 27. 2. 1954
 Tomáš Baťa ml. * 17. 9. 1914 | † 1. 9. 2008

Jen pár metrů od své rodiny spočívá šéf a zakladatel firmy Baťa, budovatel města Zlína, Tomáš Baťa se svou manželkou Marií.

Tomáš Baťa byl druhou osobou, která byla pohřbena na Lesním hřbitově. Ironií osudu se stalo, že prvním pohřbeným byl student medicíny R. Gerbec, syn jednoho z tvůrců Lesního hřbitova.

Několik let po tragické havárii letadla, při které zesnul 12. 7. 1932 Tomáš Baťa, se jeho žena společně se synem Tomášem přestěhovala roku 1938 do

Kanady, kde žila do konce svého života. V roce 1993 byla urna s jejími ostatky převezena do Zlína a uložena do hrobu Tomáše Bati.

Symbolicky je součástí hřbitovního místa od roku 2009 také náhrobní deska syna Tomáše, jehož ostatky leží v Kanadě, kde trvale žil se svou ženou Sonjou.

ANTONÍN BAŤA	1 / 30	13
--------------	--------	----

* 7. 6. 1874 | † 8. 6. 1908

Starší bratr Tomáše Bati, majitel živnostenského listu, který byl zakládajícím dokumentem Baťovského impéria, zemřel jako 34 letý na souchotiny.

Svým náhrobkem pomyslně uzavírá rodinné pohřebiště Baťů, které obsahuje jen střípek rodinné linie. Náhrobky rodiny Baťovy vytvářejí svým ztvárněním příjemný, jednotně vizuální celek, který rodinu posmrtně spojuje.

* 11. 1. 1871 | † 2. 7. 1935

O kousek dále od rodiny Baťovy leží MUDr. Rudolf Gerbec se svou rodinou. Městský lékař, osobní lékař Baťovy rodiny, který se mimo jiné angažoval na realizaci Lesního hřbitova ve Zlíně. Hřbitovní místo bylo poprvé využito pro uložení zesnulého syna Rudolfa (†1931), jež zemřel na infekční chorobu a stal se prvním pohřbeným na novém (tehdy ještě nevysvěceném) Lesním hřbitově.

Náhrobní kameny rodiny Gerbecovy jsou tvořeny pískovcovými surově opracovanými kameny, které jsou doplněny dřevěným křížem.

KAREL RACHŮNEK	1 / 59	15
----------------	--------	----

* 27. 8. 1979 | † 7. 9. 2011

„Rachna Kachna“, hokejista reprezentující Českou republiku na několika mistrovstvích světa, zlatý střelec a rodák ze Zlína, kterému se stal osudný let soukromým letadlem roku 2011. Hokejový obránce se stal obětí tragické nehody, při které zahynulo 43 osob, včetně Rachůnkových hokejových kolegů Jana Marka, Josefa Vašíčka, Pavola Demitry a osob hokejového světa nejrůznějších národností. Týden po smrti se s hokejistou přišly rozloučit tisíce lidí.

Náhrobní deska svým materiálem a zpracováním odráží současnou kamenickou vícenákladovou tvorbu.

Na věčnou paměť všem obětem válek jejichž osudy nabádají k usmíření.

Pohřební místo skrývá neznámý počet německých vojáků z období 2. světové války z let 1939–1945. Přesné počty nejsou známy, avšak předpokládá se počet 78 vojáků, kteří padli v oblasti Zlína, 8–10 vojáků padlých v oblasti Malenovic a několik převezených padlých vojáků z lazaretů Luftwaffe.

Pohřebiště se skládá z osmi monumentů. Na rohu 26. pole nás oslovují dva monumenty nesoucí český a německý text, zbývajících 6 monumentů vzdálených cca 4 metry nesou jmenný seznam.

Jedním z vizuálně nejvýraznějších náhrobků na zlínském lesním hřbitově je jistě náhrobek rodiny Winklerovy.

Stěžejní osobou tohoto rodu byl Josef Winkler, zlínský podnikatel a stavitel, narozen roku 1872 ve Vsetíně. Winklerova firma hojně stavěla ve Zlíně, jako příklad lze uvést Winklerův činžovní dům, který stál naproti mostu na Cigánově, v místech, kde dnes nalezneme přízemní pivnici, restauraci a hotel. V roce 1934 Josef umírá a zanechává po sobě syna Jana.

Náhrobek jasně definuje hřbitovní místo pomocí kvádrových pískovcových kamenů, surově opracovaných a kamenného dekorativního „plotu“.

Náboženské motivy jsou z tohoto náhrobku zcela vypuštěny. Jména a data doprovází pouze rytina v levé části vizuálně vycházející ze zednářského motivu.

Zlínský lesní hřbitov obsahuje židovskou část, malé židovské oddělení, které obsahuje 10 náhrobků z let 1936 až 1937.

Židovská část prošla v roce 2009 rekonstrukcí, kdy bylo z černých leštěných žulových a pískovcových náhrobků očištěno znečištění a byl přidán železný plot, hraničící území židovské sekce. Z dobových záznamů je známo, že na území Zlína proběhlo celkem 26 pohřbů s obsazením 16 hrobových míst. K dnešnímu dni se jich zachovalo pouze deset.

Hroby židovského hřbitova jsou volně rozesté v prostoru disponující různými tvary, stavy, materiály. Najdete zde náhrobky ze surově opracovaných pískovců, ale i náhrobky z černého leštěného mramoru.

Zajímavým je také fakt, že na jednom z hrobů se objevuje motiv latinského kříže.

* 14. 2. 1919 | † 1. 12. 2021

Nerozlučná dvojice Hanzelka a Zikmund, dva cestovatelé, kteří sbírali poznatky o světě. Velkou část života strávili ve Zlíně, kde si nechali své domovy vystavět na sousedících pozemcích.

Společná cesta skončila smrtí Jiřího Hanzelky v roce 2003, který byl následně pohřben u kostela sv. Jiljí v Domaníně nedaleko Třeboně. V roce 2021 se svět rozloučil také s druhým z cestovatelů. Miroslav zemřel v úctyhodném věku 102 let a jeho oficiální rozloučení proběhlo na Lesním hřbitově.

Miroslav se nebál tématu smrti, a tak si ještě během života vybral

podobu a znění smutečního oznámení, které ztvárnil malíř a grafik Josef Ruszelák. Také si již deset let před svou smrtí objednal náhrobek od Otmara Olivy, který ztvárňuje kompas ve zvlněné krajině.

MICHAL RUSZELAK	7 / X	20
-----------------	-------	----

* 3. 7. 1967 | † 14. 11. 1981

Mezi zastupitele současných náhrobků, avšak mezi jejich alternativní formu, můžeme zařadit náhrobek Michala Ruszelaka.

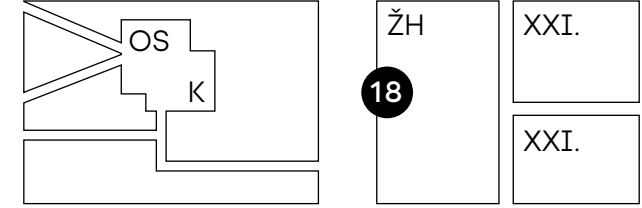
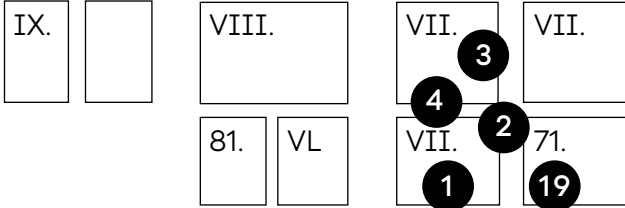
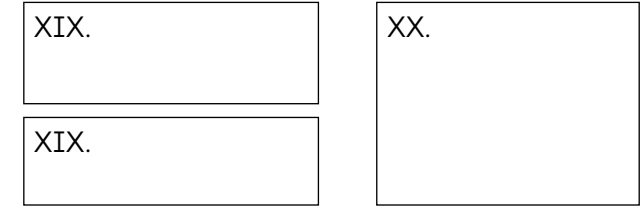
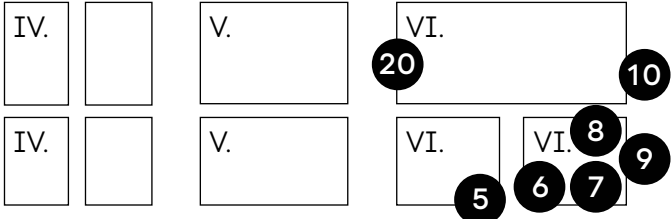
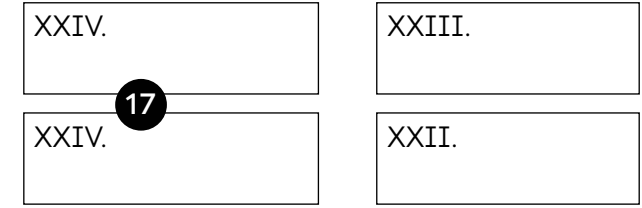
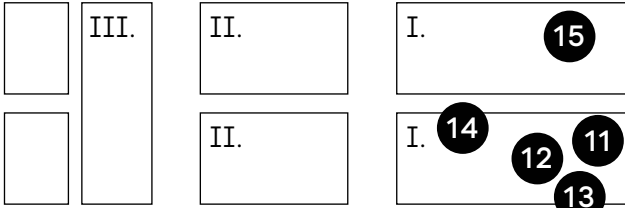
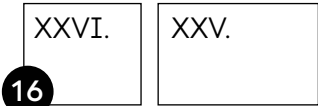
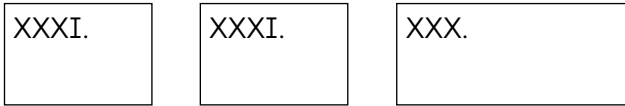
Dominantou náhrobku je velký bílý tesaný kámen tvarem připomínající vejce, na kterém sedí holubice. Čistota materiálu a jeho zpracování je velmi povznášející a uctivé k místu a cíli využití. Kámen je doplněn minimalistickou deskou s údaji o zesnulém.

Tento minimalisticky řešený atypický hrob se stává nepřehlédnutelným, jelikož svým zpracováním vyniká v řadě klasických urnových hrobů.

MAPA HŘBITOVA

VL = vsypová loučka
 OS = obřadní síň
 K = krematorium
 ŽH = Židovský hřbitov

TIRÁŽ

ZE ZEMĚ DO ZEMĚ

2022

Vydalo: statutární město Zlín
Odbor tiskový a cestovního ruchu

Sídlo: náměstí Míru 12, 760 01 Zlín

Text, fotografie a grafická úprava:
Silvie Jakubková

Tisk: EURA s.r.o.

Náklad: 3 000 ks

ISBN: 978-80-87766-22-4

1. vydání

Zdroje:
Lesní hřbitov, 2005, Magistrát města Zlína
www.zlin.estranky.cz
zam.zlin.eu
Pohřebnictví Zlín
Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín

statutární město Zlín © 2022

www.zlin.eu
www.ic-zlin.cz